

Nr 31

Utlåtande i anledning av väckt motion om ytterligare arbetstidsförkortning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 582, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Senander m. fl.* hemställt,

»att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag i syfte att successivt genomföra en arbetstidsförkortning för landets arbetare och andra anställda i sådan takt att 40-timmarsveckan har förverkligats vid ingången av år 1965».

Gällande bestämmelser

Lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning (*allmänna arbetstidslagen*) är enligt 1 § med vissa undantag tillämplig på rörelse, industriell eller icke, samt på hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat sådant särskilt arbetsföretag, såvitt i rörelsen eller företaget för arbetsgivares räkning i regel användes flera än fyra arbetare.

Till arbetare räknas vid lagens tillämpning inte medlem av arbetsgivarens familj samt inte heller verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning, ritare, bokhållare eller därmed jämställd person eller kontorsvaktmästare eller annat underordnat kontorsbiträde (2 §).

Den *ordinarie arbetstiden* får, raster oräknade, inte överstiga 45 timmar i veckan. Den *ordinarie arbetstiden* får uppgå till högst 9 timmar på ett dygn (4 § 1 st.). Bedrives arbete med regelbunden skiftindelning, må annan arbetstid än nyss angivits tillämpas, såframt arbetstiden under en tidrymd av högst tre veckor icke överstiger i genomsnitt 45 timmar i veckan. Någon maximering av antalet arbetstimmar under ett dygn förekommer inte i detta fall (4 § 2 st.).

Från de begränsningar, som stadgas i 4 §, må avsteg göras genom kollektivavtal, som å arbetstagarsidan slutits eller godkänts av organisation vilken enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation (4 a §).

Enligt 5 § får arbetarskyddsstyrelsen medge undantag från bestämmelserna i 4 §. Utan att det stora flertalet av de berörda arbetarna samtycker därtill eller eljest särskilda skäl föreligger får dock icke sådant undantag göras i vidare mån än att arbetstiden under en tidrymd, som ej får överstiga 12 månader, uppgår till i genomsnitt högst 45 timmar i veckan.

Den i 4 och 5 §§ angivna arbetstiden av 45 timmar för vecka gäller fr. o. m. den 1 januari 1960.

I stort sett liknande bestämmelser om ordinarie arbetstid finns upptagna i *lantarbetstidslagen*, *arbetstidslagen för detaljhandeln* samt *arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer*.

Historik

Principen om 48 timmars arbetsvecka lagfästes år 1919. De grundläggande stadgandena i detta ämne återfunnos i allmänna arbetstidslagen. Till stadgandena i denna lag anslöto sig reglerna i de s. k. speciella arbetstidslagarna.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 februari 1947 tillkallades den s. k. *arbetstidsutredningen*. Utredningens uppdrag bestod i att verkställa en översyn av arbetstidslagstiftningen. I direktiven framhöll *föredragande departementschefen, statsrådet Mossberg*, bl. a. att en generell förkortning av normalarbetstiden med hänsyn till då rådande produktionsläge icke torde låta sig genomföras. Utredningsarbetet i förevarande hänseende borde därför främst inriktas på frågan om en förkortning av arbetstiden för vissa yrken.

Redan innan arbetstidsutredningen framlade sitt betänkande tillkallades, i juni 1954, efter vederbörligt bemyndigande sakkunniga för att biträda med utredning om arbetstidens längd och förläggning i syfte att uppnå en allmän förkortning av den lagstadgade arbetstiden. De sakkunniga, som arbetade under namnet *utredningen om kortare arbetstid*, framlade i juli 1956 betänkande (SOU 1956: 20—21) med förslag till lagstiftning om allmän förkortning av den ordinarie arbetstiden, som enligt då gällande bestämmelser utgjorde 48 timmar i veckan, till 45 timmar i veckan. I överensstämmelse med sina direktiv föreslog utredningen inte någon ändring beträffande lagstiftningens tillämpningsområde och upptog inte heller andra spörsmål, som behandlats av arbetstidsutredningen.

I *proposition nr 80 till 1957 års riksdag* framlades förslag till en allmän arbetstidsförkortning i enlighet med utredningens om kortare arbetstid förslag.

Vid samma riksdag beslöts en förkortning av arbetstiden i allmänhet från 48 timmar till 45 timmar i veckan. Arbetstidsförkortningen bestämdes skola genomföras med en timme vid början av ettvarvt av åren 1958, 1959 och 1960. I och med ingången av år 1960 är alltså den beslutade arbetstidsförkortningen helt genomförd.

I *motion till 1959 års riksdag* yrkades införande av 40 timmars arbetsvecka.

I sitt av riksdagen antagna *utlåtande nr 30* avslög *andra lagutskottet* motionsyrkandet.

Motionen

Motionärerna anför:

Den nu avslutade successiva arbetstidsförkortningen har enbart haft goda verkningar som följd. Säkert har den i viss mån bidragit till att hålla en mera omfattande arbetslöshet på avstånd samtidigt som den berett de anställda en nödvändig fritidskompensation för den ökade hets och det uppslitande jäkt som förekommer på olika arbetsområden.

De olycksprofetior som uttalades av motståndarna till arbetstidsförkortningen och som gick i de gamla tankebanorna om minskad produktion etc. har ohjälpligt kommit på skam. I stället för en minskning i produktionen har en stark stegring ägt rum. Det är också uppenbart att en arbetstidsförkortning med längre vilo- och fritid som följd är nödvändig ur hälsosynpunkt.

Under 1960-talet kommer säkerligen den tekniska utvecklingen att fortgå i ett språngartat tempo. Detta medför å ena sidan, att hetsen i arbetet ökar, å den andra, att riskerna för arbetslöshet ökar. Ur såväl arbetarskydds- som sysselsättningssynpunkt är det av den allra största betydelse att arbetstiden ytterligare förkortas ned till 40 timmars arbetsvecka.

Vi tvekar inte uttala, att en sådan arbetstidsförkortning skulle kunna genomföras omedelbart och i hela sin utsträckning. Skulle emellertid betänkligheter anföras däremot, så anser vi att genomförandet kan, såsom hittills skett, försiggå successivt, dock så att 40-timmarsvecka och fem dagars arbetsvecka blir helt genomförda år 1965.

Utskottet

I förevarande motion anhålles, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag i syfte att successivt genomföra arbetstidsförkortning i sådan takt att 40-timmarsveckan har förverkligats vid ingången av år 1965.

År 1957 beslöts på grundval av förslag, som framlagts av den år 1954 tillsatta utredningen om kortare arbetstid, en förkortning av den ordinarie arbetstiden från 48 till 45 timmar i veckan. Förkortningen av arbetstiden har skett med en timme i veckan vid början av ettvarvt av åren 1958, 1959 och 1960. År 1959 tillkallades särskilda sakkunniga med uppgift att undersöka verkningarna av den sålunda beslutade arbetstidsförkortningen. Innan frågan om ytterligare arbetstidsförkortning göres till föremål för överväganden, bör enligt utskottets mening avvaktas erfarenheter av den under de angivna tre åren genomförda arbetstidsförkortningen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att förevarande motion, II: 582, icke måtte föranleda nå-
gon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 april 1960

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson,
fru Carlqvist, herrar Åkesson, Thorsten Larsson, fröken Nordström och herr
Ringaby;

från andra kammaren: herrar Nilsson i Göteborg*, Odhe, Lothigius,
Johansson i Södertälje, fru Eriksson i Ängelholm, herrar Rimmerfors*, Gus-
tavsson i Alvesta och Anderson i Sundsvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.